

Дзвінка Торохтушко

Родинне

Новели

ЛАТОН
Laton

Київ
2019

УДК 82-32
ББК 83.3(4Укр)6
Д43

Дзвінка Торохтушко

Д43 Родинне: [новели] — К.: Видавництво «Алатон», 2019. — 176 с.

ISBN 978-966-2663-71-6

Життя будь-якої (звичайнісінької!) родини – з усіма її вертикальними та горизонтальними розгалуженнями – своїми сюжетними лініями часто перевершує сценарії найвідоміших серіалів. Теплі, зворушливі, філософські, скептичні, правдиві до оскоми та зубного скреготу чи прикрашені до неправдоподібності, з доброю пригорщею гумору або й з гіркою іронією – історії, об'єднані простою й водночас промовистою назвою «Родинне», однаково щирі. І безмежно важливі для усвідомлення того, що насправді цінне в житті. Читаючи ці новели, відчуваєш непереборне бажання взяти до рук старий сімейний альбом і, роздивляючись світлини власної близької та далекої рідні, згадувати пов'язані з ними історії. Адже люди живуть доти, доки живуть спогади про них.

УДК 821.161.2-3

ISBN 978-966-2663-71-6

© Видавництво Алатон, 2019
© Дзвінка Торохтушко, 2019
© Степан Абраменко, худ. оформлення, 2019
© Зіна Гаврилюк, худ. оформлення, 2019

"Київський" торт

– Діду... Дідусю...

– Дід-у-у!..

Ми шепочемося з Питровною. Бо ніч, і дід Михалко спить. І кіт Мацько спить коло діда на подушці. Скрутився калачиком собі, хвоста дідові до носа звів і спить.

А ми з Питровною – ні. Бо нам не спиться. Спочатку було смішно, і ми хихотіли.

У вікно місяць світив, і крізь фіранку його біле світло лягало на подушку коло діда й kota на ній. Потім світло перебралося вище, і стало видно, як на кожне ковальське “хр-р-р” Мацьків хвіст пурхає дідові над носом.

Ми навіть казочку склали з Питровною. Про летючі вуса. Ті вуса були чарівні, самі знаходили миску зі сметаною чи смажених карасиків і летіли туди. Питровна хотіла додати в сюжет, що вуса вміли шукати й слоїки з самогоном, але я переконала її, що вусам горілка не смакує. Адже навіть дід Фанасько, коли перехиляє рапату чарку, акуратно відгортає вуса, щоб не намочились.

– Але як борщ їсть, то не відгортає, – зауважила Питровна. – Чому?

– Тому що в борщі, мабуть, є багато корисних вітамінів, шкварки та сметана, якими живляться вуса діда Фанаська.

– І тому вони в нього такі пишні й красиві, – погодилася Питровна. – Треба б нам колись голову в борщ засунути, коли бабця з хати піде.

– Навіщо? – здивувалася я.

– Щоб коси файні росли, – пояснила Питровна. – А то бабця каже, що в нас із тобою не коси, а мички костриці на головах, які заплести файно неможливо.

Я уявила, як у мене після занурення голови в борщ волосся стає пишним – ніби вуса у діда Фанаська. І як бабця тугенько так, щоб жодна мичка не стирчала, заплітає його в косич-

ки. Такі, як у дівчинки-ляльки на пачці печива “Шкільне”. Такі, щоб після заплітання губи автоматично розтягувалися в посмішку. Щоб здалеку було видно, що Гамно (тобто я) щасливе й либиться на всі зуби...

Насправді я уявила собі дідові, прокурені до рудого вуса із застиглими в них, як торік на Різдво, холодцем і хріном.

– Не треба! – сказала я.

– Чому? – спитала Питровна. – Думаєш, не допоможе?

– Биті будемо, – натякнула я.

– За що?

– За шампунь “Лада”. Він цілий карбованець коштує.

– Ех-х! – зітхнула Питровна. – От виросту, зароблю зарплату, куплю десять пляшок “Лади” і митиму голову борщем. Скільки сама захочу. І заплітатися не збираюся – пострижуся під гарсона або під польку.

– Я теж, – сказала я.

– Тобі нефайно буде, – авторитетно заявила Питровна. – Тобі треба так, як Мірей Матъє.

– Чого це? Я хочу під польку.

– Дурна! Ти – мала, і, певно, вже ні сама, ні цицьки в тебе не виростуть, то треба хоч одягатись у довгу чорну сукню, носити кольє й буси, малювати нігті та стригтись під француженку.

– Навіщо?

– Може, хтось книжки про любов читає, пожаліє тебе, закохається якимось і жениться.

– А-а-а! А без цього ніяк?

– Без цицьок? Ти що?! Без цицьок тільки дурні, старі й п'яниці женяться. Або такі, що ти їм для роботи потрібна будеш. Ти хочеш все життя тяжело працювати?

– Ні!

– То робись, як Мірей Матъє, і не говори багато!

— Я ж співати так, як вона, не вмію, — зітхнула я.

— Не переживай, — заспокоїла мене Питровна — Вийдеш заміж — ще не так заспіваєш...

І ми знову стали дивитись, як хвіст kota Мацька пурхає над дідовим носом.

А потім місяць сховався за хмару, Мацько потягнувся і сповз із подушки, дідो повернувся на бік і перестав хропіти. Нам же й далі не спалося.

— Так чогось солоденького хочеться... — промурмотіла Питровна й теж потягнулася на ліжку. Як Мацько. — Або помаранчів...

— Угу! — погодилася я. — Але до Різдва ще далеко. Цукор є, можна з хлібом — хочеш?

— Ні. Хочу торта... "Київського"! Ось що хочу!

— Шо? — сполошився зі сну дід Михалко. — Їван приїхав? Ох ти ж халепо стара! Казав же: сиди вдома, Сянько, бо зять має приїхати, натирання, чоботи й духи привезти. Ті — як їх там? — не наші, такі, що пахнуть... "Дзвінок", не?

— "Дзінтарз", діду! — засміялися ми з Питровною. — І ще хресний торта обіцяв привезти. "Київського".

— Того, що з ніца? З горіхами і кремом?

— Ага, діду!

— Привіз?

— Ні.

— Певно, не дістав, — зітхнув дід Михалко. — Зараз тяжко шось добре дістати. Ну, нічого! Не переживайте, я вам спечу такого торта сам. А Їван pomoже. Де ти там, Їване?

Дідо піднявся з лежанки й босою ногою став намацувати теплого чуня під ослінчиком.

— Та спить, діду, — сказала я. — Хресний не приїхав. То вам наснилося. Ще ніч надворі.

— А ви чого не спите? — пильно подивився на нас дідо.

-
-
- Та не спиться... – прошепотіла я.
- От лишенько! Я знову хропів, як чорт?
- Ні, дідусю! Що ви! Ви спали тихо, Мацько з вами на подушці муркотів. А ми так собі...
- Нам торт приснився, – випалила Питровна.
- Смачний? – спитав дід Михалко.
- “Київський”...
- Добрецький торт! І що, ви його уві сні з’їли?
- Ні, діду, – зітхнула я.
- А чого?
- Бо хресний ще не приїхав, бабця до тітки Наді в Пінськ подалася, мами пішли в нічну зміну. Так що не було кому нам його купити в тому сні. Ми лише дивились і облизувалися, – відповіла я.
- А ви, діду, так хропили, що Мацько перелякався й дав драпака. Розбив вітрину в гастрономі й розмастив нам того торта по всьому сні, – додала Питровна.
- ...Як чорт? – уточнив дід Михалко.
- Як три чорти, – сказала Питровна. – Аж місяць утік з вікна, щоб не оглухнути.
- Нешутошна придибенція! – засміявся дідо. – Казав же Фанаськові вчора: недобра горілка з гарбуза й сливок, вихлоп буде чортячий. А він: “Не всеремось, куме!” Ну, не всрались. Але як не всрались, то нахропили! Тепер встидно перед дітьми. Ліпше би всрались!
- Не треба, діду! То смердить!
- Та! – дід Михалко махнув рукою. – А що треба?
- Торता! Торता!
- От нендза! Ну, буде вам торт...

Уранці дід Михалко безапеляційно нагодував нас з Питровною дванадцятьма жовтками зі шкварками й цибулею.

Тоді приніс з горища торбинку горіхів і посадив їх лупати молотками коло п'єца, а сам узявся збивати білки в макітрі. Міксера в нас не було, а вінчика для білків бабця, зі слів діда Михалка, захпала в таку сраку, що його тепер і сам дідько не знайде, тож білки з яєць дідо збивав двома виделками.

— Ти-и-и, мішигін! — випалив дід Фанасько, переступивши поріг.

— Дай Бог здоровля, куме! — відказав дідо.

— Шо то за калапаць буде?

— Торт “Київський”! З дванадцяти яєць. Піди-но, куме, до льоху, візьми там сметани на крем.

— Халамидло й мішигін!

— Угу, — кивнув дідо. — Тяжка то робота — бути кондитером! Так шо візьми, куме, там ще чвертку в коморі. Зліва на цвяхові висить мій старий лапсердак — то в ньому в кишені.

— Лапсердак — то та маринарка, шо Ізьо Лупатий шив?

— Вона. Тільки обережно, бо на ній може кажан спати — не злякай худібку.

— Ги-и-и! — засміявся дід Фанасько. — Ото буде файно, як кажан удень полетить. Була би баба вдома — всцялася б з переляку.

— Куме, будь чесним: якби моя баба була вдома, то їй би ніц не сталося, а ти засцяв би прийти. А кажана не буди. Я там попід кроквами ще три чвертки сховав. Гляди, аби не побив.

Дід Фанасько з розумінням кивнув і вийшов. Ми з Пिटровною лупали горіхи. Дід Михалко збивав у макітрі білки й поглядав на вогонь у п'єцові.

— Хоч би вгадати з вогнем, та шоб білки не сіли, — переживав.

— Лишайся того, куме! — повернувшись, сказав дід Фанасько.

— А то чоґо?

— Бо біда сама не ходить — за собою горе водить. Товариші з КДБ у двір просяться. Я з комори йду, а вони “Волгою” дирчать коло хвіртки.

— Та аби їм срачка! — скривився дідю.

— І до Москви рачки! — кивнув дід Фанасько.

— Йди впусти ту нендзу, куме. Скажи, що я займитий, бо дітей бавлю, й мені йно тільки тісто для ніца в голові зараз.

За хвилю дід Фанасько впустив до хаги двох кадебістів у сірих пальтах і з течками в руках. Один старший, зі строгим обличчям й вертким поглядом; другий років тридцяти, якийсь млявий, трохи нервовий і неприродно червоний.

— Звиняйте, товариші, — сказав дідю. — Не чекали таких непрошених гостей. Я, бачте, яйця б’ю, діти — горіхи, а мій кум — байдики. Всі при ділі.

— Сумніваюся, — гмикнув старший. — Знаємо ми ваше діло!

— Вибачте, — почав молодший і затупцяв невпевнено, — а де у вас тут можна...

— До вітру сходити? — здогадався дідю.

— Так, — ще більше почервонів кадебіст.

— Є варіанти, — потер руки дід Фанасько. — Вітер у нас є в кишнях, у головах і надворі. Вам який більше підходить?

— Не смішно, — спохмурнів старший кадебіст.

— Надворі, — переступив з ноги на ногу молодший.

— То он за хатою нужник, — сказав дідю.

— Тіко зачекайте якусь мить, — заметушився дід Фанасько. — Я там був щойно, там підтертись нічим. Я скоренько зараз якусь газетку знайду...

Він забіг до ванькира, вхопив зі столу пом’яту стару газету і вручив її кадебістові. Той притьмом побіг надвір.

— Ми накаркали, куме, — прошепотів дідю.

— Шо?

— Срачку. Ади: того молодшого швидка Настя прихопила.

— Та дай Бог, щоб і забрала...

Старший тим часом знов обернувся до діда Михалка:

— Чим займаєтесь?

— Та ось яйця товчу.

— Я не про те, — гримнув кадебіст. — Мені з вами профілактичну розмову потрібно провести.

— А-а-а! — усміхнувся дід. — То сідайте ось на ослінчика, та я собі буду товкти яйця, а ви воду в ступі.

— Ви напрошуєтесь?!

— От що ви за людина! Я не напрошуюсь — я вас запрошуюю присісти й поговорити. А яйця я відкласти не можу — вибачте. З них має бути ніц, а з ніца має торт вийти, а не помії. Торт “Київський”!

— “Київський”? Ніяк не можете з вашою Україною вгомонитися?! — кадебіст навис над дідом сірою хмарою.

— Ціхо! — гримнув на нього дід. — Діти в хаті! А торт “Київський” — то, скажу вам, його рецепта саме Політбюро затвердило. І чітко прописало, скільки туди яєць бити, скільки горіхів товкти та скільки сметани на крем колотити. Отак! Чи вам рішення Політбюро не до шмиги вже?

— До Шмиги, до родичів ваших ми ще доберемося! — пригрозив кадебіст. — І з тортом розберемося!

— Вкусіться за сраку! — сказав дід Михалко. — Нема такого закону, щоб торта в дітей відбирати. В радянських дітей, скажу вам. Он дивіться, скільки книжок моєї онучці подарували як кращому читачеві дитячої бібліотеки! Бачите — на табуретці коло грубки? Там і Маркс, і Енгельс, і про дитячі роки Леніна, і “Малая земля”, і другі казки. А на етажерці он Андерсен стоїть, і казки Бажова, й казки польські, угорські, арабські, “Тисяча й одна ніч”, українські он зять привіз і латвійські. Всі казки народні, всі партія одобрила, що вони для дітей корисні.

-
-
- У вас ікони досі в хаті!
 - Та й слава Богу! Ікони від зла бережуть, духом хату наповнюють і домовика при ній тримають.
 - І жодного портрета вождя!
 - Хто вам таке сказав? Знову хтось клязузу написав? Фанаську, покажи товаришу кадебісту, шо люди брешуть і ми з ними!

Дід Фанасько метнувся до світлиці, вхопив стілець і, ставши на нього, зашурхотів на шафі. За мить уніс до кухні портрети Леніна та Громико у високих дерев'яних рамках.

- Ось! Бачите? Все в нас є.
- А де товариш Андропов? – спитав кадебіст.
- У Кремлі, – відповів дідо.
- А портрет де?

І тут ми з Питровоною злякалися. Справа в тому, що портрети Андропова й Черненка у нас були теж. І теж у зручних високих дерев'яних рамах. Але зараз вони лежали перевернуті на тій самій шафі у світлиці, бо на тих портретах сушилися шипшина та глід. А на портрет ще якогось привождікрутелика, щойно з нього пересипали лісові горішки, кішка Васи́лінка притягла випрану дідову онучу з паркану й привела на ній кошенят. Ми з Питровоною носили кошенятам сметанку в кришечках від слоїків і шматочки смаженої рибки. Тож тепер, коли портрет привождікрутелика повернути, на руках у нього можна було помітити масні плями.

Проте нічого страшного не сталося. Чи не встигло статися. Дід Михалко потім казав, що то ікони вберегли...

До кухні буквально влетів молодший кадебіст. Червоний, весь у сльозах і шмарклях та ще й з криком:

- Перець! Перець, сука! А-а-а!!! Води дайте!
- Де перець? – спитав ошелешений старший.
- У сральнику! – репетував молодший. – Води-и-и!

Дід Фанасько зачерпнув кухлем воду з кадуба й подав кадебісту:

– Прошу!

– Дурень старий! – визвірився той. – Багато води мені! Багато!!! Відро, а може, й два! Тепло! І мила! Перець, сука!..

– Де перець? Який перець? Ви в туалет бігали чи куди? – зашипів старший.

– У сраці сраний перець, сука!..

– У вас розлад травлення через перець? – здивовано спитав старший.

– Ні-і! – заскреготів зубами молодший. – Це ворожа диверсія! Проти офіцера КДБ! Розстріляти!

Ми з Питровоною, не змовляючись, заступили діда Фанаська й заголосили на два голоси:

– Не дамо! Не маєте права! Це наш дід!

– Ми всю вулицю зберемо й переховаємо діда в лісі! – додала я.

Кадебісти подивилися на мене ідеологічно підкованими поглядами.

Надворі загавкав собака Бровчик.

Це означало, що люди помітили “Волгу” коло нашого двору й уже прийшли, як і годиться сусідам, привітатися з офіцерами рідного КДБ.

– Тихо, діти, тихо, – подобрішав старший кадебіст. – Колего, поясніть чітко: де перець?

– У сраці! І в нужнику за хатою!

– Не розумію вас.

– Я ним підтерся! Води-и-и! – застогнав молодший.

Старший вийшов надвір, кивком голови привітався з сусідами й майже побіг за хату. Через хвилину повернувся, пильно роздивляючись старий випуск журналу “Перець” з надірваною сторінкою. Постояв на порозі, погортав.

— Нічого не розумію, — промовив урешті. — “Перець” як “Перець”.

— Отож-бо й воно! — зашипів молодший кадебіст. — Там перець! Розумієте: пе-ре-е-ець! Гострий!

— Так, — погодився старший, — це сатиричний журнал, тут буває гостра критика прогульників роботи, ворожих елементів, алкоголіків, халтурників і всього, що заважає нашій Країні Рад рухатися вперед.

— У зад! Перець потрапив мені в зад і пече! — закричав молодший кадебіст, тупцяючи та ще більше заливаючись червоним на обличчі.

— Фух! Нічого не розумію, — старшому кадебісту виступив піт на чолі. Він обтер його п’ятірнею, провів долонею по очах і навіщось потер під носом. — Яка диверсія, колего? І до чого тут “Перець”?

— Пече, сука! Пекельно пече! — зашипів молодший кадебіст.

— Пекла немає, — зауважив старший. — Ви це знаєте. Вас у ВПШ вчили, що пекло з усіма пательнями й вогнями — це забобони.

— Забобони, — погодився той. — Як і Бог, і рай, і всяка чортівня. А от перець — ні. Перець — диверсія.

— Та що ж це таке? — задумався старший і знову обтер з чола піт, який набігав на очі. — Що це таке?! — раптом заверещав він. — Пече! — І повернувся до діда Михалка:

— Навіщо ви перцю в “Перець” напхали?!

На очі кадебістові набігли сльози, ніс почервонів, і з нього рясно потекли шмарклі.

— Це диверсія! Збирайтесь!

— Та яка диверсія! — засміявся дідо. — Стара моя перець горошком купує, бо та сидуха з базару, Нінка Чемоданиха (бодай її дітям той пісок з перцем у сраці закрутив!), до меле-

ного перцю в пакети навчилася піску досипати. То моя баба бере цілий перець і тре його до страви качалкою через газету. Ото й позавчора в борщ втерла перцю дрібку на журналі "Перець". А мій кум, як вашого колегу швидко Настя напала, захопив того журналу зі стола, щоб хлоп пальцем не втирався. Кум же не знав, що кума там перець перед тим терла.

— Бог свідок, хоч він для вас і забобони, — не знав! — підтвердив дід Фанасько. — Та й спішив, бо чоловіка приперло не на жарт. Був би всрався — до ворожки не ходи!

— Чорт... — зашипів кадебіст.

— Чорт теж забобони, — усміхнувся дід Фанасько.

— А баба Нінка-сидуха — відьма стара! — озвалася Питровна.

— Не смій так! — прикрикнув на неї молодший кадебіст. — То моя мама!

— Ай-ай-ай! — презирливо скривився дід Фанасько. — Мама чесного офіцера найпильнішого в світі КДБ спекулює перцем, дріжджами, ванільним цукром і ще й людей намахує!

Сусіди за порогом голосно зареготали.

Старший кадебіст ухопив молодшого за полу піджака й потяг на вулицю, де хутенько заштовхав до сірої "Волги". Авто рвонуло з місця й швидко зникло за рогом.

А люди ще довго сміялися з того, як дід Фанасько приперчив кадебістові зад.

— Отако! — сказав дід Михалко і перевернув макітру догори дном. — Ідеальний ніц виходить.

Він вигорнув з п'єца жар. Охайно й легко перемішав білкову піну з горіхами, виклав у глибоке деко, підчепив його рогачем і запхав до п'єца. Але так трохи, з краєчку.

— Ніц, або ж торт "Київський", має не стільки пектись, як сушитись. От! — виголосив дідо. — А ми тим часом сметанку

заколотимо. А знаєте, як французи кажуть на наші ніці?

– Ні.

– Безе!

– Холера! – зчудувався дід Фанасько. – Безе – то ж музикант. Ми колись до Львова на оперу їздили. Я точно знаю.

– То – Бізе. Його звали Жоркою, – уточнив дід. – Лепську музику писав, скрипок багато грає і рояль.

– Тяжко в тих французів, – мовив дід Фанасько. – Торт – “Наполеон”, ніц – чи то Бізе, чи то безе... Тяжка мова, без ста грам не розібратись.

– Буде сто грам, – відповів дід. – Зараз корж вистигне, розріжемо, сметанкою помастимо збитою. А там – і дітям радість, і ми по сто накоtimo.

– А “Київський” торт має гілочкою бузку прикрашатися, – нагадала я.

– Ну й де я тобі ту гілочку візьму? – спитав дід.

– З крему треба зробити.

– Зробимо, – пообіцяв дід.

Але не зробив. Бо дід Фанасько поставив на стіл чвертку самогонки, дві рапаті чарки й тарілку з порізаними салом та цибулею.

Я надулася, Питровна зі мною на пару теж.

– Зараз, – сказав дід й пішов до світлиці. Щось там поширудув і повернувся до кухні, тримаючи руки за спиною:

– Хто вгадає, що нам зайчик приніс, поки ми спали?

– Іриску, – припустила Питровна.

– Батончика, – озвучила я.

– А от і не вгадали, – примружився дід.

І поклав на стіл два зеленуватих помаранчі.

– Ах! – ми з Питровною не могли спам’ятатися від щастя... Ні! Ми від щастя були саме на тому сьомому небі, де живуть ласуни.

Кінець безкоштовного уривку.
Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.